

רוב בוגרי הקורסים של משרד התמ"ת לא עובדים במקצוע שבו הוכשרו

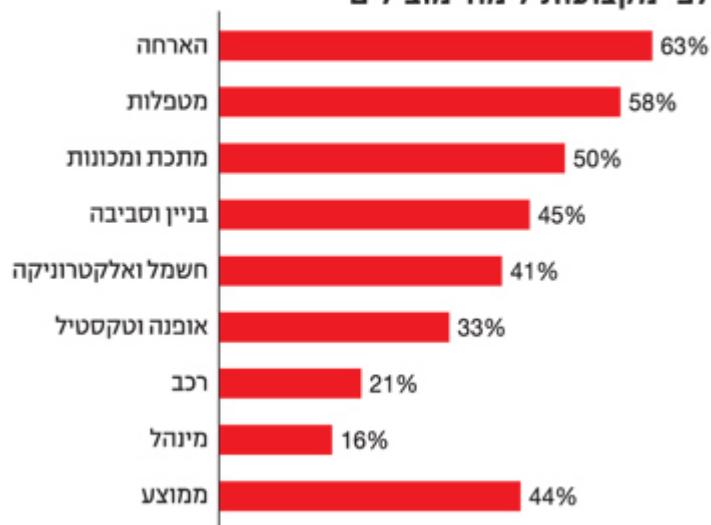
06.1.2011 | 06:52 מאת אורה קורן ועידו סולומון

>> באוגוסט 2009 התחיל י', 38, מבני ברק, קורס שחיטה כשרה במסגרת מערך ההכשרות של משרד התמ"ת. שישה חודשים לאחר מכן, בתום הקורס, ניגש לבחינות ההסמכה ונכשל.

כשהוא ורבים מחבריו לקורס שנכשלו גם כן ביקשו לגשת לבחינה החוזרת, הודיע להם מנהל ההכשרה - קבלן חיצוני שזכה במכרז של התמ"ת להעברת הקורס - שעליהם לשלם מכיסם 250-450 שקל עבור כל בחינה חוזרת. כדי לבדוק אם אכן עליו לשלם למנהל ההכשרה את הסכום, פנה י' לאחראי על ההכשרות מטעם משרד התמ"ת באזור מגוריו וגילה לתדהמתו כי לא רק שאסור לקבלן לגבות כסף מהלומדים עבור בחינות חוזרות, אלא שלא כל חומר הלימוד הנדרש לקבלת תעודת הסמכה אכן הועבר בקורס. י' לא היה היחיד שפנה.

רק 44% עובדים בתחום שלמדו

שיעורי ההשמה במקצוע הנלמד ב-2009, לפי מקצועות לימוד מובילים

מקור: משרד התמ"ת

לעבוד בתחום. מה היה קורה לו התלמידים לא היו מתלוננים? איפה היה המפקח המקצועי מטעם התמ"ת? אפשר רק לנחש, שכן בתמ"ת סירבו לספק הסברים. רק לאחר כמה פניות של TheMarker, אישרו בתמ"ת כי הנושא נמצא בבדיקה.

זו רק דוגמה אחת לאופן שבו מתנהל מערך ההכשרות המקצועיות של משרד התמ"ת, גוף שתקציבו הכולל הוא כ-620 מיליון שקל בשנה, ומתוכם כ-60 מיליון שקל מופנים מדי שנה להכשרות מבוגרים.

מדינת ישראל, שבראש סולם העדיפויות שלה ממקמת את צמצום הפערים באוכלוסייה והגדלת התעסוקה במשק, אינה פועלת על בסיס תוכנית אב ממשלתית מחייבת להגדלת התעסוקה. במקום זאת, הוועדה לבחינת התעסוקה בראשות צבי אקשטיין, המשנה לנגיד בנק ישראל, הכינה תוכנית מסגרת, שהגדירה מטרות כמותיות לפי מגזרים ויעד כולל לתוספת של 33 אלף איש ממגזרים שונים בשנה לשוק העבודה. ואולם מרבית סעיפי התוכנית, שהוגשה לפני כחצי שנה ואומצה בחום על ידי שר התמ"ת, בנימין בן-אליעזר, נותרו בשלבי דיונים, הכנות והיערכות למימוש.

מתוך 18 תלמידים בקורס, ארבעה הגישו תלונות רשמיות לאחראי על הקורס בתמ"ת, שבעקבותן הוחלט לפתוח בהליך בדיקה מול חברת הקבלן כדי להשיב את הכסף לתלמידים ולאפשר להם לקבל את מלוא חומר הלימוד. במקביל, הוקפאה הוצאת תעודות הסיום מטעם המשרד - אף שחברת הקבלן חילקה תעודות משלה לתלמידים.

נכון להיום, איש מבין תלמידי הקורס אינו מוכר על ידי משרד התמ"ת כשוחט ורק תלמיד אחד התחיל

למרות המאמצים של אגף התעסוקה, ההכשרה המקצועית, שאמורה לשמש כלי ממשלתי בסיסי המסייע לעובדים להיכנס לשוק העבודה - מנווטת את הנרשמים לקורסים ללא חשיבה לטווח ארוך. במקום להישען על חשיבה אסטרטגית, מתבססת ההכשרה המקצועית של האגף על היצע וביקוש שמתקבלים משירות התעסוקה, לשכת התיאום של המעסיקים במשק, מועצות מקומיות גדולות המקיימות מינהל תעסוקה והג'וינט הפועל מול אוכלוסיות חלשות.

"לצערי, אין אף גורם מוסמך בישראל שיכול לתת תחזית לטווח ארוך לגבי הביקוש לעובדים. אם יש כזה, אשמח לשמוע עליו", אומר שלום בן משה, מנהל האגף להכשרה מקצועית במשרד התמ"ת. "מכיוון שאין גוף שמסוגל לחזות את צורכי המשק לעובדים בטווח של שנה ויותר (מיום ההחלטה על נושא ההכשרה ועד יציאת הבוגרים לשוק העבודה) ומאחר שלא ניתן לחזות את התנודות בשוק, קובע האגף את נושאי הקורס את מיקומו ואת עיתוי פתיחתו על פי הדרישות של שירות התעסוקה באותה עת, ודרישות המעסיקים", הוא מוסיף. כך למשל, בשנתיים האחרונות הכשיר האגף 100 דורשי עבודה, בהם ערבים וחיילים משוחררים, לפי תוכניות הכשרה שהותאמו לצורכי חברת החשמל. כל הבוגרים שעמדו בדרישות הקורס נקלטו בעבודה בחברה.

"אם בארה"ב אפשר - גם בישראל אפשר"

הקביעה כי לא ניתן לחזות את צורכי שוק העבודה בישראל בשנים הקרובות מרתיחה את ד"ר אשר עידן, מנהל "התוכנית לניהול עתיד" בפקולטה לניהול באוניברסיטת תל אביב. "מדי שנה מפרסם משרד העבודה האמריקאי תחזית מעודכנת של צורכי שוק העבודה לעשור קדימה - אם האמריקאים יכולים לעשות את זה, אין סיבה שבישראל אי אפשר יהיה", הוא קובע נחרצות.

לדבריו, "הסיבה שאף אחד לא עושה שום דבר ברמת החשיבה האסטרטגית פשוטה: כל מי שמעורב במערך ההכשרה בישראל הוא מקורב או 'מאנשי שלומנו'. אפשר וצריך לערוך סקר שוק מקיף בישראל, לאחד את מאגרי המידע הממשלתיים ולהוסיף להם מידע עדכני מהמעסיקים - גדולים וקטנים כאחד. על בסיס מידע זה אפשר לדעת בדיוק אילו מקצועות יידרשו בישראל בעשור הקרוב. אם לא רוצים ללכת למהלך מחייב כזה, אפשר לכל הפחות לגזור מהמסקנות של משרד העבודה האמריקאי ולהתאימן לישראל. הדמוגרפיה בישראל ובארה"ב דומה פחות או יותר. אפשר לערוך השוואה בין המדינות ולחשב בהתאם את צורכי השוק בישראל".

באילו מקצועות היית ממליץ לתמ"ת להתמקד בבחירת ההכשרות?

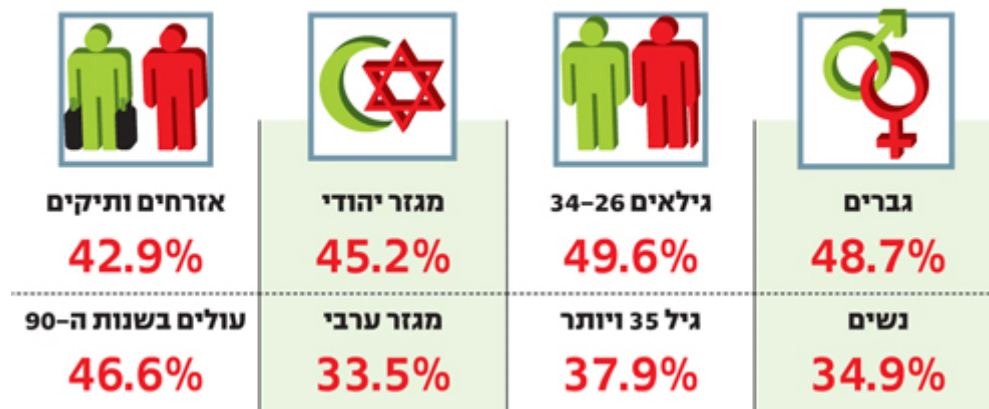
"בעתיד יצטמצם הצורך במקצועות שמבוססים על עבודה שגרתית, טכנוקרטיית, שלא נדרש לה כישרון ייחודי של העובד עצמו. מסגרים, רתכים, עובדי טקסטיל וכדומה יאבדו בהדרגה את מקומות העבודה שלהם לטובת הסינים, שמציעים כוח עבודה מיומן במחיר נמוך. לעומת זאת, יפרחו בעלי המקצועות האומנותיים (Craft) או הדורשים ידע ייחודי.

עידן טוען, כי גם מקצועות ההנדסה יהיו במגמת ירידה. לדבריו, ההודים והסינים "מייצרים" מהנדסים בהמוניהם, וגם אם רק 10% מהם יהיו באיכות טובה - ברמת העלויות יהיה משתלם יותר להעסיק אותם מאשר מהנדסים מהמערב.

"הייתי ממליץ להתמקד בעיקר מקצועות שיש בהם רכיב אומני-יצירתי. כלל המפתח הוא עיצוב - אין, הנדסה - אוטו. מקצועות העיצוב התעשייתי, מעצבי ממשקי משתמש ומעצבי חוויית משתמש, יהיו עובדים מבוקשים מאוד".

יותר גברים, פחות ערבים

שיעורי ההשמה בשוק העבודה לאחר קורס של אגף התעסוקה ב-2009

מקור: משרד התמ"ת

יעילות בינונית

אחת החולשות של מערך היעדים השנתי של משרד התמ"ת נובעת מהעובדה שהיעד הכמותי שהוא שם לעצמו מתייחס למספר המשתתפים בקורסים ולא למספר הנרשמים שמצאו עבודה בתחום. מיפוי תוצאות הקורסים שמועברים באגף התעסוקה נערך במשרד התמ"ת וכולל מעקב אחרי בוגרי הקורסים לאורך השנים, תוך בחינת שיעור השתלבותם בעבודה הקשורה במקצועו שלמדו או באחרים.

"חלק ממטרות ההכשרה המקצועית, מלבד השמה במקצוע הנלמד, הוא שיפור מעמדו המקצועי של דורש העבודה והקניית כלים שיעזרו לו בהשתלבות במעגל העבודה", אומר בני פפרמן, מנהל מינהל מחקר וכלכלה במשרד התמ"ת, העורך את המעקב. "גם בוגרים שסיימו הכשרות מקצועיות וכעבור זמן מה בחרו לעזוב מיוזמתם את העבודה במקצוע שלמדו מצליחים בדרך כלל לשפר את מעמדו המקצועי, ולהשתלב בשוק העבודה".

מנתונים שפירסם משרד התמ"ת בפברואר 2009 על בוגריהם ב-2002-1996 - כעשר שנים בממוצע מסיום ההכשרה המקצועית - עולה, כי 82% מהם היו מועסקים בעבודה כלשהי ורק 5.7% היו מובטלים שחיפשו עבודה. בנוסף, נמצא כי בוגרי הכשרות שהתמידו בעבודתם במקצוע הנלמד במשך כמה שנים, הצליחו לשפר את שכרם ואת שביעות רצונם במעבר לעבודתם הנוכחית.

ואולם רק מעט יותר מ-40% הנרשמים שסיימו את לימודיהם ב-2002-1996 הצליחו למצוא עבודה בתחום שבו למדו. כיום נראה שיפור קל בשילוב הבוגרים בתחום אותו למדו: לפי נתונים של משרד התמ"ת, 44%-45% מהנרשמים ב-2010-2007 מצאו עבודה בתחום שבו למדו - 10 נקודות האחוז יותר משיעורי ההשמה של בוגרים שסיימו ב-2002-1996.

מסקר שנערך ב-2010 לכ-800 בוגרים שסיימו ללמוד ב-2009 עולה כי כ-75.3% מבין הבוגרים עבדו בעבודה כלשהי, מהם 43.6% עבדו במקצוע שלמדו בקורס במשרד התעסוקה, לעומת 31.7% שעבדו במקצוע אחר. 24.7% מהבוגרים לא עבדו כלל, מהם 16.3% מובטלים שחיפשו עבודה ו-8.4% שלא נמצאים בכוח העבודה, כלומר, לא עבדו ולא חיפשו עבודה באופן פעיל.

דו"ח אחר של מינהל מחקר וכלכלה במשרד התמ"ת, שבחן את שיעור ההשמה במקצוע של בוגרים שסיימו קורסים ב-2007, מצא כי שנה וחצי לאחר סיום הקורס, שיעור ההשמה במקצוע היה 44.7%; כשליש מבוגרי הקורסים עבדו במקצוע אחר; וכ-27% לא עבדו כלל.

"יעילותן של התוכניות אינה נבדקת כראוי והאגף להכשרה מקצועית ממשיך להוציא משאבים על קורסים במקצועות בעלי שיעור השמה נמוך", אומר ירדן גזית, מנתח מדיניות במכון ירושלים לחקר שווקים. "באופן עקבי לאורך השנים, אין התאמה בין הענפים שבהם מכשיר האגף את הלומדים לבין שיעור המשרות הפנויות במשק

המרוכזות בענפים אלה, או בין שיעורי ההשמה בעבודה של בוגרי קורסים קודמים".

יובל רכלבסקי, כיום יו"ר אתגר ובעבר הממונה על השכר באוצר וראש האגף להכשרה מקצועית במשרד העבודה אומר כי "לטענה הזאת יש ככל הנראה ביסוס. אנחנו יודעים שהמערכת מתקשה להתאים את עצמה בתגובה מהירה לשינויים במשק. צריך להתאים את תוכניות הלימודים לצורכי השוק כדי שלא נצטרך בעתיד עוד עובדים זרים. אבל במקום להתמקד בשאלה מי יחליף את העובדים הזרים ויהיה העובד המקצועי של העתיד, מתמקדים בכמה כסף מוציאה המערכת".

career@themarker.com

כל מה שרציתם לדעת על הכשרה מקצועית

<< ההכשרה המקצועית למבוגרים נועדה להקנות מקצוע למבוגרים (+18) המבקשים ללמוד מקצוע או לעשות הסבה מקצועית, במטרה לשפר את סיכויי התעסוקה וההכנסה שלהם. שירות התעסוקה מפנה להכשרה מקצועית בעיקר דורשי עבודה שלא נמצא עבורם פתרון תעסוקתי מספק או שבחרו לעשות הסבה מקצועית.

אוכלוסיית היעד של האגף כוללת אקדמאים, חיילים משוחררים, עולים חדשים, עובדי תעשייה העומדים בפני פיטורים, אוכלוסיות מיוחדות כמו בני מיעוטים (ערבים וחרדים), בעלי מוגבלות, אסירים משוחררים ואמהות חד-הוריות.

הקורסים המועברים מתקיימים במגוון ענפים, כמו בניין וסביבה, דפוס צילום והפקה, הארחה, חשמל ואלקטרוניקה, טקסטיל, מחשבים, מינהל, עץ ורהיטים ורכב. מרבית הקורסים נערכים באמצעות בתי ספר ומכללות פרטיים, שזכו במכרז פומבי, וחלקם במרכזי הכשרה ממשלתיים. משך הקורסים הוא כמה עשרות שעות לימוד עד יותר מ-1,000, על פי המסלול והמקצוע.

בתקופת הלימודים משתתף התלמיד בתשלום שכר לימוד סמלי. בסוף כל חודש מועבר למוסד לביטוח לאומי דיווח על ימי השתתפותו בלימודים. על פי הדיווח ולפי זכאותו האישית, הוא מקבל דמי אבטלה או השלמת הכנסה מהמוסד לביטוח לאומי. בסיום הלימודים מתקיימות בחינות עיוניות ומעשיות, בהתאם למקצוע. מי שעומד בהצלחה בבחינות מקבל תעודת סיום קורס ותעודת מקצוע. כבעל מקצוע הוא רשאי לבקש שיופנה לעבודה במקצועו.

עידו סולומון